

УДК 316.342.725

Тетяна Кацевич

МОВНИЙ АСПЕКТ ПОСТКОЛОНІАЛЬНОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ: ДЕСТРУКЦІЯ «ПРАВА МОВИ» ЯК ФУНДАМЕНТУ ПРАВА НАЦІЇ

Стаття присвячена аналізу проблеми постколоніальної ментальності в сучасній Україні, зокрема, питанню її мовної складової. Епоха неокolonіалізму продовжує існувати навіть після фактичного розпаду колоніальної системи в ХХ ст. Наслідками тривалого колоніального минулого народів і націй є деформоване почуття національної ідентичності та, відповідно, явище постколоніальної ментальності. Понад триста років колоніального режиму в Україні і цілеспрямованої політики культурної експансії та мовного гноблення сприяли формуванню такого спотвореного типу суспільної свідомості, яка перешкоджала становленню національної самосвідомості. Основним виявом постколоніальної ментальності є зневажливе ставлення до української мови, применшення її значення як фундаменту розбудови нації, оскільки штучно насаджений білінгвізм насправді постає засобом зросійщення.

Доведено, що попри цілеспрямовану, але непослідовну політику реукраїнізації за часів Незалежності, все ж домінуючі впливи російської мови в суспільному та побутовому вжитку не можна ігнорувати, оскільки здебільшого ці явища носять відверто шовіністичний характер, що проявляється в очевидному наступі на легітимацію української мови як мови Держави Україна, як основи права нації загалом, а також виступають полем для спекуляцій у вигляді свідомого засобу зросійщення, який вдало маніпулятивно завуальований у гасло необхідності білінгвізму, який позиціонується як невід'ємний атрибут сучасного глобалізованого світу. Дихотомія українське/російське здебільшого проявляється в аксіологічному плані як ганебне/престижне, що, на думку авторки, є одним з виявів постколоніальної ментальності українства, а саме – мовний аспект функціонування та навіть зіткнення двох культур, націй, світоглядних систем та ментальностей.

Мовний вияв постколоніальної ментальності українства виступає предметом аналізу проблеми пошуку засобів та зусиль з метою консолідації української нації у зв'язку з нагальною потребою протистояння та запобігання лінгвоциду з боку держави-агресора, оскільки подібні колонізаторські практики в умовах демократичних суспільств є тотальним анахронізмом.

Ключові слова: колоніалізм, самосприйняття, денацієзація, національна свідомість, зросійщення, білінгвізм, лінгвоцид.

Tetiana Katsevych

THE LINGUISTIC ASPECT OF THE POST-COLONIAL MENTALITY OF UKRAINIANS: DESTRUCTION OF «THE RIGHT OF LANGUAGE» AS THE FOUNDATION OF NATION RIGHTS

The article is devoted to the analysis of the problem of postcolonial mentality in contemporary Ukraine, in particular the question of its linguistic component. The era of neocolonialism continues to exist even after the actual collapse of the colonial system in the twentieth century. The consequences of the long colonial past of peoples and nations are the deformed sense of national identity and, accordingly, the phenomenon of postcolonial mentality. More than three hundred years of the colonial regime in Ukraine and the purposeful policy of cultural expansion and language oppression promoted the formation of such a distorted type of national consciousness. The main manifestation of post-colonial mentality is a contemptuous attitude to the Ukrainian language, a diminution of its meaning as the foundation for nation-building, since artificially spreaded bilingualism actually appears as a means of Russification.

It is proved that, despite the purposeful but inconsistent policy of renaissance during the Independence, the dominant influence of the Russian language in public and everyday use can not be ignored, since these phenomena are mostly chauvinistic in nature, which manifests itself in an apparent offensive on the legitimization of the Ukrainian language as the language of the State Ukraine, as the foundations of the right of the nation as a whole, as well as acting as a field for speculation as a conscious means of successfully manipulated technique in the slogan of the necessity of bilingualism, which is positioned as an essential attribute of the modern globalized world. Ukrainian/Russian dichotomy appears axiologically as shameful / prestigious, which, according to the author, is one of the manifestations of the post-colonial mentality of Ukrainians, namely the linguistic aspect of the functioning and even the collision between two cultures, nations, ideological systems and mentality.

The language of the postcolonial mentality of Ukrainians is the subject of an analysis of the problem of finding means and efforts for the consolidation of the Ukrainian nation in connection with the urgent need for confrontation and prevention of linguicide by the aggressor state, since such colonial practices are total anachronism in a democratic society.

Key words: colonialism, self-perception, denationalization, national consciousness, Russification, bilingualism, linguicide.

Постановка проблеми. Поняття ментальності, в силу своєї багатовимірності, завжди постає полісемантичним феноменом, який актуалізується в декількох смислових значеннях: розум, інтелект, розумові здібності, ступінь інтелектуальної енергії, напрям мислення, форма існування свідомості, характер або спрямування інтелекту, психологічний рівень духовності. В українській традиції трактування поняття доповнюється виразами «національна вдача», «вдача народу», «дух народу», «духовний склад нації». Отже, ментальність являє собою інтегровану сукупність установок, схильностей, способів бачення та інтерпретації індивідів чи соціальних груп, їх здатностей мислити, відчувати і сприймати навколишню об'єктивну реальність відмінним чином, інакшим від сприйняття всіма іншими соціальними спільнотами [4, с. 23]. Враховуючи наслідки націєтворення, доцільно визначати поняття ментальності як психологічної характеристики нації, тобто як традиційний вияв світосприйняття етнічною групою, народом, нацією, детермінований історичним досвідом та автентичною національною (народною) культурою. Таким чином, вивчення ментальності – ключ до розуміння соціобуття нації.

Поряд зі звичним функціонуванням таких світоглядних виразів буття нації, ментальність народів, які протягом тривалого періоду знаходилися в складі інших держав, будучи об'єктом осмисленого колоніального впливу з боку володарок-метрополій, зазнавала різких трансформаційних змін, що фактично унеможлиблювало адекватне ціннісне національне самосприйняття. Історія знає багато прикладів шовіністичної політики великих континентальних імперій аж до середини ХХ ст. – умовного періоду краху епохи колоніалізму. Метою колоніалізму, окрім тотального політичного підпорядкування та економічного висискування, в соціодуховному плані є руйнування культури поневолених народів, насильницьке насадження мови колонізаторів як панівної, домінуючої в усіх сферах життя залежних народів, націй, які не мали змоги витворити власну державність, а отже, не мають можливості повноцінного захисту своїх мовних

прав. У таких умовах все більшу вагу має культурний колоніалізм, який завжди супроводжується, в першу чергу, мовним гнобленням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Культурний колоніалізм, згідно з М. Павлишиним, – це система заходів (культурних установ, ідеологій, практик), спрямований на підтримку політичної та економічної влади – гегемонії метрополії. До засобів культурного колоніалізму можна віднести наступні прийоми: в ієрархії культурних вартостей привласнення максимальної значущості метрополітальному, тоді як, меншій вартості – колоніальному (мові, мистецтву, «цивілізації» в цілому), привласнення метрополією того, що високо цінується на «світовій» шкалі культурних вартостей (установи, таланти, музейні цінності, історичні міфи про давність і первинність); створення опозицій «універсальне/місцеве», «загальнолюдське/партикулярне», зокрема – етнографічне, модерне, прогресивне, динамічне, перспективне/відстале, учорашнє, позаісторичне, ефективне, відповідальне/дитяче, нездатне до самоуправління, причому перший термін кожної пари оцінюється позитивно і є атрибутом метрополії, а другий, що негативно оцінюється, належить колонії [9, с. 46].

Таким чином, саме культивування подібних ідеологічних міфів та цілеспрямована політика знецінення самотності національних культур, наголос на їхній обов'язково негативній відмінності, призводить до того, що у колонізованих народів за таких умов розвивається колоніальна ментальність – усталене відчуття неповноцінності власної нації, мови, культури, традицій загалом, в аксіологічному порівнянні з аналогічними феноменами країни-метрополії, культурне підлабузництво та улещення по відношенню до останньої, яка, в свою чергу, нав'язує свою месіанську роль в культурі колонізованого.

Відсутність права на власну державу, денацієзація, як цілеспрямована політика позбавлення народу його власної культури та національного самоусвідомлення, – засіб насадження і розвитку колоніальної ментальності,

комплексу меншовартості, тобто знецінення ознак нації, що незворотно призводить до втрати головних національних особливостей – мови, культури.

Сучасне явище неоколоніалізму, – який можна трактувати як систему нерівноправних економічних і політичних відносин, що нав'язуються промислово розвинутими країнами Заходу новим суверенним державам Азії та Африки в умовах розпаду колоніального порядку, система, спрямована на збереження новими, більш гнучкими методами свого панування та впливу на колишні колонії, – має безліч проявів.

Відповідно, явище колоніальної ментальності, як спотворена саморефлексія національного «Я», не є цілком зниклим рудиментом, навіть попри той факт, що в сучасних соціально-політичних відносинах між країнами зникла виразна дихотомія на «колонію» та «метрополію», а отже, закономірно припустити, що й колоніальна ментальність частково чи повністю зникла також. Проте, для ряду країн Азії, Африки та Карибського басейну, які зовсім нещодавно здобули незалежність, власну державність, а отже і право на всебічний розвиток національних засад, характерне явище т. зв. постколоніальної ментальності. Зачинателем аналізу даної проблеми є Едвард Саїд, який у праці «Орієнталізм» (1978) вказує на суперечливі стосунки Сходу і Заходу. Теоретичні засади осмислення явища постколоніальної ментальності наявні в роботах Франца Фанона «Чорна шкіра, білі маски», Кваме Нкрума «Consciencism», Беніти Перрі «Delusions and Discoveries», Еме Сезер «Discours sur le colonialism», Міке Баль «The Practice of Cultural Analysis: Exposing Interdisciplinary Interpretation» та ін.

Носіями постколоніальної ментальності, як характеру мислення і психологічного рівня духовності, є народи Південної Африки, Гаїті, Тринідад і Тобаго, Сенегалу, Кот-д'Івуару, Нігерії, Гваделупи, Маврикію. Безсумнівно, ознаки такого способу світосприйняття наявні і в колишніх радянських республіках, зокрема, в Україні вони також виразно помітні. За відсутності реальної державності УРСР, майже 70 років тоталітарного режиму і цілеспрямованої політики денацізації були каталізаторами формування колоніальної ментальності, яка проявлялася, перш за все, у свідомому приниженні ознак окремішності, відмінності нації, в першу чергу – мови. Радянська система трактувала поняття національності, підпорядковуючи його вищій, наднаціональній, советській ідентичності, а, отже, спрямовувала всі зусилля на витворення нової «радянської» людини. В сучасний період, в умовах незалежності доречно говорити про постколоніальну ментальність українців, як наслідок колоніального минулого.

Колоніальна, а в сучасних умовах, відповідно, постколоніальна ментальність, репродукуючи, згідно з Кетрін Уоннер, все ті ж радянські суспільні цінності та орієнтації, моделі мовлення й поведінки, невпинно призводить до культурної, а згодом і національної

асиміляції, відбувається втрата національної самоідентичності, таким чином і формування національної свідомості через відмову від вживання і поширення української мови [10, с. 97].

Мова – унікальний соціальний феномен людської свідомості, що виражає та акумулює варіації інтерпретації соціальних фактів певного етносу (або нації), це форма його життя, життя культурного й національного, це форма організації його базових світоглядних засад. Зрештою, метафорично, це своєрідна «ДНК» національного організму. Маркування мови, як відмінної ознаки певної соціальної спільноти – етносу, народу, а згодом і нації – є характерним для більшості дослідників питання співвідношення процесів етногенезу та націєтворення з ознаками, які безпосередньо вирізняють вищезгадані суспільні утворення. Чи не найпершим, хто намагався дати класифікацію зовнішніх, т. зв. об'єктивних ознак (елементів) нації був італієць Паскуале Манчіні, який виокремив сім критеріїв цієї модерної спільноти: 1) територія; 2) раса; 3) мова; 4) звичаї; 5) побут; 6) історія; 7) релігія, серед яких мова посідає чільне місце [7].

Серед українських дослідників проблеми формування нації, а згодом і національної свідомості, а також ролі мови у цих процесах, варто згадати правника, публіциста, захисника прав української мови Романа Домбчевського (1884 – 1952). Науковець висунув оригінальну ідею про ступінь взаємозалежності між правами певної нації і безпосереднім значенням мови для утвердження цих прав. Описуючи соціологічне і правове поняття нації, і мову, як одну з її головних ознак, він послуговується словосполученням «право мови», фактично ототожнюючи його з суверенним правом нації: «коли говоримо про право мови, маємо звичайно на увазі право нації, що виявляється в області мови, цього найвиразнішого прояву права нації» [2, с. 4]. Не можна не погодитися, що подібне трактування суверенності нації, її права і місця в державі є цілком обґрунтованим, і становить неабияке смислове значення для аналізу мовної ситуації в Україні, визначення української мови в соціокультурному житті країни, оскільки мова кожної нації – це найпоказовіший виразник її культури та «збірної душі». А отже, мова, яка піднесена до ступеню такого культурного виразника «національної душі», таким чином стає головною підставою культурної єдності та демократичної рівності членів нації.

Мета статті – проаналізувати мовний аспект постколоніальної ментальності українців у контексті деструкції «права мови» як фундаменту права нації.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Не викликає сумніву той факт, що актуальність «права мови» і боротьби нації за свої права на сьогодні є такою ж очевидною, як і описані Р. Домбчевським подібні явища 20 – 30-х рр. ХХ ст. Попри достатньо позитивну динаміку і різючу відмінність між умовами існування і функціонування

української мови в минулому столітті і за часів Незалежності, тим не менше, саме мова панівної в нашій країні нації часто знаходиться на периферії суспільного вжитку, а інколи й народної свідомості. Подібна ситуація властива і стає досить поширеною навіть в іронічно названих «націоналістичних» регіонах Заходу, а тому стає все більше загрозливою, оскільки мовна ситуація в країні визначається фактором тривалого співіснування й жорсткої конкуренції української мови з російською при домінуючому статусі останньої (як наслідок зтяжної попередньої політики зросійщення).

У підсумку формується не надто втішна картина, яка, будучи виявом постколоніальної ментальності, репрезентує ставлення громадян до «права мови» – згідно з даними опитування Центру політичних і економічних досліджень імені Олександра Разумкова, проведеного з 18 до 23 листопада 2017 року, 68,8% українців вважають своєю рідною мовою українську, 27% – російську, до того ж, за словами респондентів, лише 55,4% із них спілкуються вдома українською мовою, 41,3% – російською [6]. Однак реально, в практичному застосуванні будь-якої з двох мов, українсько-російська двомовність виявляється як диглосія, за якої використання тієї чи іншої мови в суспільстві є чітко відмежованим і розрізненим за функціональною спрямованістю та ціннісним виміром – закріплюючи ту чи іншу мову за різними сферами життєдіяльності соціуму та їх антитезою в аксіологічному плані як вищого, кращого і нижчого, меншовартісного.

Очевидно, що подібні диспропорції унеможливають реалізацію «права мови», таким чином нівелюючи і права нації загалом. Оскільки найважливішим засобом у здобутті повного права нації, і поряд із цим, найбільшим обов'язком її членів, є зберігання прав національної мови в «щоденному приватному і прилюдному житті», то згідно з Р. Домбчевським, «мусимо признати боротьбі за право мови перше місце в боротьбі нації за всі прояви її права» [2, с. 12]. І цю боротьбу доцільно проводити шляхом підвищення престижу української мови, з подоланням наслідків антиукраїнського лінгвоциду періоду імперського та радянського режимів, а також спротивом і протидією рішучості бажань новочасних прихильників зросійщення та мовного пристосування, адже «право мови може бути здійснене тільки щоденним вживанням і всякий відхил від цієї засади забирає у нації її право» [2, с. 25].

Відповідно, в сучасних умовах збурення хвилі патріотизму і акценту на національних питаннях, чи не найгостріше за всі періоди національно-визвольних змагань, постала проблема «права мови», а, отже, – і права нації в широкому розумінні, адже українська мова є фундаментом існування української нації і держави. Неможливо перебільшити роль і вагу мови як ідентифікатора, основи ментальності і культури (в т.ч. й політичної), мови як цементуючого чинника для існування держави загалом. Саме тому за понад 350 років (з 1654 р.)

російської і радянської колонізації України було видано більше сотні актів заборони української мови, метою яких було позбавити український народ права на власну націю, придушити будь-які прояви національної свідомості, усунути «право мови», сформувані принципово нову підданську колоніальну ментальність.

Ще на початку ХХ ст. підкреслював неабияке значення мови у формуванні національної свідомості французький мовознавець і соціолог Антуан Мейє: «*toute nation qui prend conscience d'elle-même veut avoir sa langue écrite, sa langue de culture qui lui soit propre*» (Будь-яка нація, яка усвідомлює себе, хоче мати свою власну письмову мову, свою мову культури) [8, с. 189]. Безсумнівно, процеси державотворення актуалізували проблему мови як засобу формування національної свідомості і чинника консолідації нації. Національна свідомість – спосіб саморефлексії і самосприйняття, сукупність ціннісних орієнтирів, які відображають специфіку життєдіяльності нації. Це система мислення, першоосновою якої є мова. Мова обов'язково виступає неодмінним атрибутом національної свідомості, свідомість конститується та існує завдяки мові, виявляється в мові.

Очевидним є той факт, що, втрачаючи свою мову, людина тим самим перестає бути членом мовної, а, отже, – етнічної/національної спільноти. В. Іванишин наголошує, що тільки в окремих випадках асиміляція мовна і асиміляція національна – не одне й те ж [3, с. 113]. Звичайно, не завжди вживання певної мови, української зокрема, є виявом патріотизму, служінню національним інтересам, а не просто ознакою приналежності до нації. Так само, не обов'язково всі ті, хто спілкуються іншими мовами, маючи українське етнічне походження є потенційними шовіністично налаштованими узурпаторами «права мови». Але, оскільки українська мова є мовою українського народу, отже, вона і тільки вона має бути головною для кожного, хто вважає себе приналежним до української нації, в інакшому випадку відбувається розмивання і нівеляція смислового значення поняття «українська нація», що на рівні свідомості є виявом постколоніальної ментальності.

Мовний вияв такого стану меншовартості на ментальному рівні постколоніалізму є ідентифікатором загрози витіснення сфери вжитку української мови, і її заміни на більш аксіологічно важливу, «престижну», вивищену російську, заміну, спричинену нав'язаним ідеологічним пропагандистським міфом домінуючого статусу останньої без раціонального наукового підґрунтя.

Неймовірно влучно і водночас різко висловлюються В. Іванишин та Я. Радевич-Винницький щодо абсурдності «природної» українсько-російської двомовності в сучасних реаліях української державності: «що ж до двох “рідних мов”, ідею яких так інтенсивно донедавна накидали серед неросійських народів, то друга “рідна мова” – явище

таке ж природне, як друга голова в чорнобильських телят-мутантів» [3, с. 115]. Ключовим аргументом на користь цього факту є те, що двомовність (білінгвізм) ніколи не буває симетричною, не можна поділити сфери вжитку і кількість носіїв 50/50, оскільки це обумовлено тим, що мови ніколи не бувають рівні за обсягом своїх функцій, соціальним статусом, культурним впливом. Звідси випливає своєрідний парадокс: можна десятки років проживати в Україні, не будучи при цьому білінгвом, адже достатньо знати одну мову, звичайно, не українську, а російську. Безпосередніми передумовами такого стану справ є колоніальне минуле країни та далекосяжні наслідки шовіністичної політики зросійщення і втілення в життя утопічного прагнення злиття націй.

Панівні народи-колонізатори протягом віків вважали українську мову або спольщеною російською, або зросійщеною польською, тобто, в будь-якому випадку – несправжньою, низькосортною, «відхиленням» від двох канонічних мов, гідною зневаги і плюндрування, заборони і знищення. Мова, головним носієм якої був клас селянства, піддавалася численним спробам ліквідації шляхом фізичного винищення її носіїв: розкуркулення, виселення до Сибіру, колективізація, голодомори, масові репресії та чистки інтелігенції – прояви колоніальної політики радянської тоталітарної машини – нанесли непоправні втрати українській мові, можливості її функціонування в суспільстві. Таким чином, вже сьогодні, в добу Незалежності, наслідки цих діянь виявляються у формі постколоніальної ментальності – українська мова і досі сприймається «неконкурентоспроможною» у зв'язку з її тривалими систематичними утисками, обмеженнями її застосування.

Тому сьогодні, в умовах відкритої російської агресії, як ніколи важливо згуртувати сили не лише для фізичної, але й для інформаційної, культурної, моральної відсічі окупантам, відродити і утвердити право української мови. І варто сприймати це не як вияв націоналістичної істерії із закликом насильницької українізації, а як доцільну, обдуману відмову від вживання мови колонізатора-завойовника. Адже в усі часи це було закономірним актом спротиву інтервентам, актом відмежування, актом вияву власної відмінної сутності, протиставлення себе загарбнику – німецькі діячі науки і культури свідомо творили іншими мовами, аби уникнути зв'язку і асоціацій з гітлерівським нацистським режимом; завойовані народи східної Європи, Балкан плекали і оберігали, перш за все, власну мову; і навряд чи можна тверезим розумом уявити ситуацію, коли жителі Польщі, Чехословаччини чи Югославії розмовляли відповідно німецькою, угорською чи італійською в 40-х рр. ХХ ст., навіть попри той факт, що ці країни на той час були двомовними, а перелічені мови – чи не головними для їх громадян і пануючими в суспільному житті.

Противники такого пояснення наголошують на тому, що нібито є «перша» і «друга» рідні мови. «Перша» – та, яку чули і засвоїли ще в дитинстві, мова батьків, і для тих, в кого цією мовою є російська, надзвичайно важко, а інколи просто-таки неможливо усвідомити значення вживання української, необхідність розширення меж її використання не лише в побуті, але й в професійній діяльності, суспільному житті загалом. Це державна мова, і національним обов'язком кожного українця (за громадянством чи етнічним походженням) є оволодіння нею і необхідний посильний внесок у збільшення сфер її вжитку. Звісно, подібна заява справедлива стосовно представників усіх національних меншин в Україні – їм необхідно знати рідні мови, але водночас і володіти державною українською. З російськомовними справа зовсім інакше: вони рішуче переконані, що усі повинні знати і спілкуватися саме російською, а їм, як носіям цієї мови, знати і володіти будь-якою іншою немає потреби – чи не найприкметніший мовний вираз і невід'ємний атрибут постколоніальної ментальності, своєрідна нав'язлива ідея [3, с. 123].

Немає «першої» чи «другої» рідної мови, а всебічне використання української – це, перш за все, вияв поваги (якщо слово «обов'язок» здається занадто різким і має примусове значення) до національних особливостей громадянами України, тим більше, етнічними українцями. Окрім того, очевидно, що в протистоянні російській окупації та агресії важливо показати, заявити усім, що ми – не вони, що будь-які заклики і вигадані теорії одного «російського народу» не більше, ніж популістське гасло ідеологічного зразка. Тому таким необхідним постає процес національної «регенерації» українського народу, його реукраїнізації – як цілеспрямованого курсу на позбавлення наслідків вікового колоніалізму, засилля російської мови і, відповідно, ліквідації української, це спроби забезпечити гідне місце мови нації в державі, спроби подолати відчуття меншовартості й неповноцінності, в першу чергу, на ментальному рівні.

І в сучасну постколоніальну епоху досі існує нагальна проблема, яка полягає в упередженому ставленні до української мови і її носіїв навіть серед співгромадян, проблема нівельованого значення мови як фундаменту нації і чинника формування національної свідомості; проблема девальвації української мови як національної ознаки; не вгасає, а навпаки, набирає обертів (на щастя, не так стрімко, як у минулому столітті) тенденція до приниження, спалювання, нівечення української мови і зневажливе, упереджене ставлення до її носіїв. І таке, без перебільшення, зубожіле становище оплоту нації, «виразника її культурної душі» не може не турбувати.

Понад століття тому, 1903-го року, затятий борець за незалежність Української держави, теоретик націоналізму Микола Міхновський в «10-ти Заповідях» – програмі Української Народної партії –

особливо наголосив: «усюди й завсігди уживай української мови. Хай ні дружина твоя, ні діти твої не поганяють твоєї господи мовою чужинців-гнобителів» [5, с. 30]. В 40-х рр. ХХ ст. письменник, референт пропаганди ОУН Петро Дужий напише свої «10 Заповідей для молоді», серед яких «...3. Тобі не байдужа доля України?; 5. Ти любиш українську мову, свою рідну землю, минуле України?; 9. За жодних обставин не відмовишся від свого українського «Я»?» [1]. Обидва мислителі жили в колоніальній Україні, але не були носіями колоніальної ментальності. Їхні настанови носять назву «заповіді» за аналогією з 10-ма Заповідями Божими, тобто являють собою беззаперечні істини, яких слід дотримуватися, закони, які необхідно виконувати. Це те, що формує нову україноцентричну ментальність, позбавлену нашарувань постколоніальної меншовартості.

Висновки. Культ рідної мови, як фундаменту прав націй загалом, руйнація рудиментів постколоніальної ментальності – це вираз впевненості нації у власних силах розбудови держави, віри в своє майбутнє, розрив з колоніальним минулим в економічному та політичному плані. І боротьба на цій ниві за утвердження української мови – це зусилля, спрямовані на те, щоб двомовність в Україні стала засобом порозуміння з іншими народами, виявом мовленнєвої поваги та толерантності, а не знаряддям зросійщення та денацізації. Тому необхідно розуміти, що, ігноруючи свої мовні обов'язки, зрікаючись «права мови», заперечуючи заповіді борців за право нації, кожна особа тим самим послаблює здатність нації до опору будь-яким виявам колоніалізму, експансії, і, навпаки, сприяє подальшому розвитку нищівної підданської постколоніальної ментальності.

Для боротьби нації за свої права особливо значущим є утвердження державного статусу української мови в усіх сферах суспільного життя українського народу. До того ж варто наголосити, що державна мова – це не та, яку за власним бажанням довільно обирають чи не обирають для використання в особистому чи громадському житті, це мова, яка повинна бути пріоритетною і панівною в суспільному житті нації загалом. Тому що, у зв'язку з подальшою деструкцією «права мови», український народ повинен усвідомити визнану аксіому: нація, позбавлена своєї мови, історії та культури, приречена на асиміляцію, на втрату політичних і культурних векторів розвитку.

1. «Десять Заповідей» для молоді Петра Дужого. – 26 квітня 2007. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%B9_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87

2. Домбчевський Р. За право мови / Р. Домбчевський. – Львів, 1934. – 80 с.

3. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України / В. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Львів: Априорі, 2012. – 212 с.

4. Колесник О., Русин М. До історії питання / О. Колесник, М. Русин // Хроніка 2000. Україна: філософський спадок століть. Вип. 37 – 38. – Київ: Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2000. – С. 18 – 27.

5. Міхновський М. Самостійна Україна / М.І. Міхновський. – К.: Діокор, 2003. – 80 с.

6. Українською мовою вдома говорять трохи більше половини громадян – 16 грудня 2016. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2016/12/16/7130069/>

7. Mancini Pasquale. Della nationalità come fondamente del diritto delle genti. – Turino, 1851. – 240 с.

8. Meillet Antoine. Les langues dans l'Europe nouvelle. – Paris, 1918. – 182 с.

9. Pavlyshyn Marko. Post-Colonial Features in Contemporary Ukrainian Culture // Australian Slavonic and East European Studies. – 2008. – Vol. 6. – No. 2. – P. 41 – 55.

10. Wanner Catherine. Burden of Dreams. History and Identity in Post-Soviet Ukraine. – University Park, PA: The Pennsylvania State University Press, 1998.

References

1. «Desyat' Zapovidej» dlya molodi Petra Duzhogo, 2007 [The Ten Commandments for the Youth of Peter Duzhyj]. URL:

https://uk.wikiquote.org/wiki/%D0%94%D1%83%D0%B6%D0%B8%D0%B9_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE_%D0%90%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 [in Ukrainian].

2. Dombchevs'kyj P., 1934. *Za pravo movy* [For the right language]. L'viv. 80 [in Ukrainian].

3. Ivanyshyn V., Radevych-Vynnycz'kyj Ya., 2012. *Mova i naciya: tezy pro misce i rol' movy v nacional'nomu vidrodzhenni Ukrainy* [Language and nation: theses on the place and role of language in the national revival of Ukraine]. L'viv. Apriori. 212 s. [in Ukrainian].

4. Kolesnyk O., Rusyn M., 2000. *Do istoriji py'tannya* [The history of the issue]. Xronika 2000. Ukrayina: filososfs'kyj spadok stolit'. Vyp. 37 – 38. Kyiv. Fond spry'annya rozvy'tku my'stecztv, 2000. S. 18 – 27 [in Ukrainian].

5. Mihnov's'kyj M., 2003. *Samostijna Ukrayina* [Independent Ukraine]. Kyiv. Diokor. 80 [in Ukrainian].

6. Ukrayins'koyu movoyu vdoma govoryat' trohy bil'she polovyny gromadyan. 16 hrudnya 2016 [A little more than half of the citizens speak Ukrainian in the house. December 16, 2016]. URL:

<https://www.pravda.com.ua/news/2016/12/16/7130069/>
[in Ukrainian].

7. Mancini Pasquale, 1851. *Della nationalità come fondamente del diritto delle genti* [Of the nationality as a foundation of the law nations]. Turino. 240 s. [in Italian].

8. Meillet Antoine, 1918. *Les langues dans l'Europe nouvelle* [Languages in the new Europe]. Paris. 182 s. [in French].

9. Pavlyshyn Marko, 2008. *Post-Colonial Features in Contemporary Ukrainian Culture*. Australian Slavonic and East European Studies. Vol. 6. № 2. P. 41 – 55 [in English].

10. Wanner Catherine, 1998. *Burden of Dreams. History and Identity in Post-Soviet Ukraine*. University Park. PA. The Pennsylvania State University Press [in English].